

გაზაფხულის დღის

12	10	6	5
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შუკრა

ოვერის

გაზაფხულის დასაწყისად და კროს განხილვითა დასაწყისად უნდა მივხედოთ: სოფლის რედაქციის ფურცლის ქვეა, პასტაშის სახელი, № 15, წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების განცხადებით სათავედ-სწავრო ბანკის სახელზე სა-სახლის ქრახელ.

ფსი განცხადებისა: ჩვეულებრივ სტრუქტურა გამოვიყენო.

1877—1889

სახალისი და სალიტერატურო გაზეთი

1877—1889

ტფილისი, 10 მაისი

ამ გამად პოლიტიკასა და მწერლობას, სხვათა შორის, სალამარაო სახანა აქვთ კუნძულ კრიტიკის ანუ განდის მდგომარეობა. მკითხველმა უკვე იცის, რომ კრიტიკის არეულობა დაიწყო ოსმალეთის წინააღმდეგ. არეულობა მოსახლეთა მთელს კუნძულს და კრიტიკულს უკვე აურჩევით საფრთხე გამოიკვეთა, რამდენადაც უნდა გამოვიყენოთ ოსმალეთის წინააღმდეგ. ამ ამაბავს დიდი ზედ-მოქმედება იქონია საბერძნეთზე და ღმირს არის ფერხე დაეყრის მთელი ბერძნული. ცეროპის სახელმწიფოთაც დიდი ურთიერება ახლავს ამ ამაბავს, და იმ-გლისა და რუსეთს უკვე ვაგვზა-მეფის კრიტიკის თავიანთი სამხედრო გეგმები, რათა თავად-ურთი ადგილზე იქაურს ამაბავს, როგორც ესტეტიკის, კრიტიკული ემზადების თავიანთი და შეებრძოლონ. კრიტიკულს აზრად აქვთ ოსმალეთის ბიარკული-ნი ბიარკული და საბერძნეთს შეუერთდნენ, ვითარცა თავისის ტრაქისა და სარეპუბლიკის ქვეყანას. ესედა თითქმის ყველანი დარწმუნებულნი არიან, რომ კრიტიკული ოსმალეთს ვერ მოუწივდებიან და საკმე თაფ-იარაგზე მიადგებიან, თუმცა ოსმალეთი კრიტიკულს სხვადასხვა მდგომარეობაში უნდა. კრიტიკულს საკმაო საბუთი აქვთ ასე მოქმედებენ, რადგანაც ოსმალეთის არა ერთხელ და ორჯერ და არა ერთხელ იქონია, ასევე რომ არა ყოფილიყო, კანდიდების განზრახვა მიიქცეოდა და სასა-ტრია, რადგანაც იმათ სწავლიან თავის ერთგულებას მრავალხელთა-

ვი დახვდით და თავიანთ მოაქმეთ შეუერთდნენ. კრიტიკის განთავისუფლება, თუ ვინცაობა კრიტიკულ-ობა თავიანთი დიდის წინააღმდეგ შეისრულეს, გამოიწვევს, ერთის მხრით, ოსმალეთის დეკლარაციას და, მეორეს მხრის, საბერძნეთის განდევნებას. ამ ამაბავს დიდი სა-პოლიტიკო მნიშვნელობა ექნება და ამიტომაც ვერაშეიძლება გავა-ფრთხილოთ კრიტიკის კრიტიკების და დედამდეღს ყოველ-მდგომარეობას.

მეტი არ იქნება მკითხველებს რამდენიმე ისტორიული ცნობა გავუზიაროთ კრიტიკის შესახებ. კუნძული კრიტიკი მდგომარეობას სხედა-თა-მუხ ზედვზე და დასახლებულია ბერძენთა ტომით (თარ-მესამევე მეტი ბერძენია). ამ კუნძულს მრავალი განსაკუთრებული გამოუვლია, მრავალი სისხლი და უფროა თვით-არსებობისა და ერთგულებისთვის, მაგრამ დიდძალ საზოგადოებრივ უსრულეობა. იაფსმე კრიტიკი, ანუ ძველებურად-კანდაი, ცალკე სა-მეფო იყო. შემდეგ იგი დაისახუ-რეს რომაელებმა, მერე გერმანელებმა და კიდევ შემდეგ ვენეციელებმა. 1668 წელს, ოც-და-სუთის წლის სასტიკის ბრძოლის შემდეგ, კრიტიკი დაიპყრეს ოსმალელებმა, რომლებიც დიდძალ ბატონობას ამ კუნძულზე. თავიანთ ერთგულების მრავალხელს, ესე იგი ოსმალეთს, კრიტიკელები ვერ მოუწივდებიან ამ საბის სასურველს განმავლობაში, და ძლიერბა მონათმაც ვერ ადმო-ვიტანს იმათ გუბნიდგან სიყვარუ-ლი საკუთარის ერთგულებისა და თავისუფლებისა. კრიტიკელები რამდენჯერმე შემოკლებიან ოსმა-ლიეთს და დიდი ბრძოლებს გად-უნდათ ხოლმე, მაგრამ თავიანთი

წავლი ვერ შეუძლებიათ, რადგანაც ოსმალეთი სულობიდა რა-ოდენობისა და სამხედრო ძალი-დონით. ეს ბრძოლა ყოველდღიური ძვირად უჯდებად კრიტიკელებს, რადგანაც გამარჯვებული ოსმალეთი ყოველთვის ძლიერად სჯიდა იმათ ურჩობისა და არეულობის-ათვის. გარდა იმისა, რომ კრატე-ლები მრავალს მამულისმფილს ჰკარ-გავდნენ ხოლმე ბრძოლის ველზე, ოსმალეთი დიდ-ძალს ხაზის სჯიდა სიკვდილით წოდებისა, წოდებისა და სქემის განურჩე-ვლად. მეტივე შესასწავლი და ძლი-ერი არეულობა კრატელებმა მო-ახდინეს 1858 და 1866—1867 წლებში, მაგრამ არა ემეცებან. ამდენმა უბედურებამ კრიტიკელებს ვერ გაუტეხა და დეპრესი-ონი კიდევ ერთხელ ხელს ჰკიდებენ იარაღს, რათა დიდის ხნის საზო-გადოებრივ უსრულეობა...

ახალი ამბები

„იგრიის“ მე-141 №-ში მეთაური წერილი იყო დაბეჭდილი იმის შესახებ, რომ კავკასიის სამოსწავლო მთავრობამ მიმართა პეტერბურგის სა-ოსტატო სასწავლებელს სწავლა-და-მთავრებულს ახალგაზრდა მასწავლებ-ლებს და აღუქვა სახალხო სკო-ლების მასწავლებელთა ადგილ-ების დათმობა, თუ რომ კავკასიაში გა-დმოცელოს მოსურებენ. იმ წერილ-ში იმეცელოდა იმდენი გამოცხადება, თუ რა საბუთი უნდა ჰქონოდა სამო-სწავლო მთავრობას, უსო მასწავ-ლებლებს რომ იარაგებ, მაშინ-არ-ადესაც კავკასიაში საკმაო მასწავ-ლებელი იპოვება ადგილობრივ წინებისა:

და საყოველთაო პედგოგის მკო-ნე. იმეცელოდა ვაგეოცა სამოსწავ-ლო მთავრობის განკარგულებამ და ესთეტიკით, რომ იმის მიზეზი, სამოსწავ-ლო მთავრობის აზრით, იმეცელოდა მასწავლებელთა უფარვისობა და მოუ-წივდებოდა უნდა იყოს-თქო. იმეცელოდა აზრით, რომ როგორც იმეცელოდა წერილი იყო ნათქვამი, იმეცელოდა მასწავლებელნი საკმაოდ მომზადებულნი არიან და თუ საკმაოდ მომზადებულნი არიან, რომე-რიც მოუვლიან, ამის მიზეზი მათი უფარვი-სობა და მოუწივდებოდა-კი არ არის, არამედ სკოლების პროგრესი, რომე-რიც პედგოგისა და რის ერთარე-ბაზე არ არის ზედ-გამოკრიტიკი.

ამ განკარგულებამ სამოსწავლო მთავრობამ მიიტკიანა გზით „Сибирский Гавраш“-ის კურსდღებზე; ვა-ჭეთი სრულიად სამართლიანად ამ-ბობს:

საკვირველია! ყველასთვის ცხადი და აშკარა, რომ კავკასიაში მასწავლებელთა რაოდენობა ზერად აღემატება ადგილთ-სას, ყველამ იცის, რომ მასწავლებლები განცხადებულნი, აქვთ სა და განსტრუქში იმეცელოდა ადგილებს, რადგანაც მასწავლებ-ლების ადგილების რაოდენობა მეტივე ნა-ვლებია. სახალხო სკოლების ინსპექტორის მოსწავლას არა შეუძლია იმეცელოდა მასწავ-ლებლის ადგილებს დასაბუთება, ამიტომ უნ-ებრად კითხვებზე შესთავაზო: რას ვნახავს ეს ამბავი? საკვირველია, მაგრამ საკვირ-ველია.

არავის მარტენა მხარის აღ-გილებში, სოფ. არაშენდასა და ნე-დარაანთ-კარში, თუმცა და საქონლის ქობი. საქონელს თორმე მუცელში მხნის და ერთისა თუ ორის ღღის განმავლობაში მხოცავს. ნამეტნაველ თუ უღელში შემბოლოს მიატანა ქო-რა, მაშინვე უსულად ძირს დას-ტეცს ხოლმე.

შვიდს ამ თთვისას, შუალა-

მისას, რინის გზაზე, სახელდობრ რომისა და კობიტარის შუა, შემდეგი უსულურება მოხდა. ბათუმისაკენ სა-ქონლის მასწავლებელს (№ 44) მიღ-ობდა; სულ 38 ვაგონი იყო, სა-ქონლით დატვირთული. ამ დროს ლოკომოტივი თექვსმეტის ვაგონი-თურთ მოსწვდა დანარჩენებს, შემე-შინეს შეახტრა ლოკომოტივი და ამ დროს უკან ნაპირნილი ვაგონები დაიგზავნა წინა ვაგონებს. ამის გამო დაიშინა 18 ვაგონი და ძალიან და-შვიდა ორი კონტრუქტორი, ლორთ-ქიფანიც და იმეცელოდა.

მლორის სიცხების შემდეგ ტფილისი ცოცხალ თუ მეგრად წყნამ გააჩლია; ამ თთვის მ-ს, საღამოს, და ღამით წყნა მოვიდა და სული მოგვთქმევინა.

მლორის სიცხების შემდეგ ტფილისი ცოცხალ თუ მეგრად წყნამ გააჩლია; ამ თთვის მ-ს, საღამოს, და ღამით წყნა მოვიდა და სული მოგვთქმევინა.

მლორის სიცხების შემდეგ ტფილისი ცოცხალ თუ მეგრად წყნამ გააჩლია; ამ თთვის მ-ს, საღამოს, და ღამით წყნა მოვიდა და სული მოგვთქმევინა.

მლორის სიცხების შემდეგ ტფილისი ცოცხალ თუ მეგრად წყნამ გააჩლია; ამ თთვის მ-ს, საღამოს, და ღამით წყნა მოვიდა და სული მოგვთქმევინა.

ფელეტონი

გიორგის თაბაღასაძალი

(გაზაფხული და ჩვეულებრივ სოფ. მასწავლებელს და მ-სეს მიერ)

იყო და არა იყო-რა, ღვთის უყ-რითი რა იქნებოდა, — იყო ერთი სე-მეფი. ამ სემეფის სამი ვაჟი იყო: ჰყვად: აზნა, აბესალომ და გიორგი. ერთხელ, როცა მეფე ძალიან მოხეტ-ი და დაატყო თავის თავს, რომ სიკვდილი მოეხლოდა, იმხო თავ-ყვარულს სამივე ვაჟს დაუბრუნა: „სა-ფრთხილად შეიღობო, მე მოგვრე და დაუბრუნო, ცოტა ხანს შემდეგ თქვენ დაგილოცავთ სამეფოს. მხო-ლოდ ვიდრე მოეცელებოდ და მე-ორე ქვეყანას წაიღობო, მსურს ერთი იმისთანა ტაძარი ააგოთ, რომ ამის მშენებელს შენაბა ქვეყნის ზურგზე აისპოიოვდოდეს, და როცა მოეცელო-ბი, იმ ეკლესიაში დაამასხვადოთ. ვინც ამ წილის ამისრულებს, ჩემი საყვარელი ძეც ის იქნება და სამე-ფოსაც იმის დაულოცავა“. შეიღობა თავი მძაბულ დაუბრუნა მამას, გა-

მოვიდნენ და ვასცეს ბრძანება, რომ, რაც თავიანთ სამეფოში კარგი ოს-ტრტი და ხურთა — მოძღვარი იყო, სულ იმ ქალაქში შეგროვილიყვნენ. მეფის ბრძანებას უწინ დიდ ერთ-გულად და უხმალ ასრულებდნენ, რის გამოც ოსტატნი და ხურთა-ნი მოძღვარნი მჯობინი მჯობინი მალე შეგროვდნენ. დაიწყეს ტაძრის მშენებ-ღვთის სახლის სხენებით და ერთ წე-ლიწოდ დასარულდეს, რომლის მშავ-სიც სიტუქ-ფითა და ხელთაყვანილ დე-დამიწის ზურგზედ არ მოპოიებოდა. როცა დიდ მეფეს მოახსენეს, მან ბრძანა: ყველა კაცის თავში თითო-კუდა ძეგს, ამისთვის გაგზავნეთ შე-რკინი, რათა ქულზე კაცი მოვიდეს შენობის დასაფუძვლად. ვიცოცა ბრძანება და იწყა დენამ ხალხისი ოთხ-კუთხედი: კოკლი, ბრმა, ხილუ-ლი, თუ უხილავი სულ ქალაქი მიე-შურებოდა. ტაძარზე დიდ ყველამ მოიწონა. მხოლოდ ხალხის გროვამი უცებ იმინა თავი ერთმა ჯალაბა წყვი-რანმა მოხუცმა. წყვირის სარტყელს უცემ-და და აპრეშეშეშეშე უფიფინებდა. მოხუცმა შეტედა შენობას და ხმა მა-ღლა სთქვა, ასე რომ ბეგრმა გაიყო-

ნა: ტაძარი კარგი ტაძარია, მხოლოდ ერთი რამ აკლია, სთქვა და გაჰქრა. შესწულდა დიდი მეფე და უბრძანა ახლად აეგოთ ტაძარი. გავიდა ორი წელიწადი კიდევ და შეიღობა ხელ-ახლად შე-ასრულეს მამის წადილი. შეგროვდა ხალხი, ყველამ დაიღუპ მოიწონა, მაგრამ იმეცელოდა თითარ-წევა მოხუცმა იგივე სიტუციები დაიძაბა და შეუშინე-ველად გაჰქრა. დიდი მეფე, რასაკერ-ეცლია, უფრო შესწულდა. რადან ეს შენობა ღვთის სახლად უნდა იქნა, ის მოხუცი ღვთის მამულებზე უფალ ჩახთვალა და მეორედ მოიშა უბრძა-ნა.

სამს წელს შემდეგ შეიღობა მესა-მედ ადგეს ტაძარი, რომლის მშავ-სიც მართლაც, დედამიწა რომ მ-რ-გველოთ, არ მოპოიებოდა. შე-ელოთ ამ ჟამად, როცა ხალხი მო-გროვდა, მეფის ძე გიორგი იმ ადგი-ლისა დადა, სადაც უწინდური მოხუ-ცი წინდებოდა ხოლმე. ჯალაბა-წყვირ-ის კიდევ დაიწყო ლაბარეკი წინა-ღებულად, გიორგიმ სტაქა მავაში ხელი და ჰკითხა: რა აკლია ამ მშენებლის ეკლესიასა. მაშინ მოხუცი ცოტა ჩაფიქვდა და ჰქვა: აქედან

დასავლეთის მხარეს ერთი ხელმწიფე ქალი არის, რომელსაც ერთი საუ-ტოვო გარეული მტრელი ჰყავს. ის მტრელი რომ ამ საყდრის გემბანზე იჯდეს და ღელუნით ღმერთს აღი-ღებდეს, ღვთის ალრა ეკლებ-რა. გიორგიმ მოხუცის სიტყვებს მამას მოახსენა. გამზობრულად დიდი მეფე და საუტოვო მტრელის მოყვანა სთხოვა შეიღობეს: „ჩემო საყვარ-ელ ძემო, ბრძანა მეფეს: ეს ერთი წადი-ლი მინა შემისრულეთ, მხოლოდ თუ ის უნახავი ფრინველი მომეგვრო, მა-შინ მე სთხოვლით გამოეგებოები ამ სოფელს და იკლდეთ, ვინც ამ წილის ამისრულებს, სამეფოსაც იმის დაულოცავა“. შეიღობა ლოცვა სთხოვეს მამას, შეირტვა ყველამ თავ-თავისი იარაღი, შესჯდნენ თითო უყ-რით სტრუქტურის მამის ჯოგადგან და გა-უდგნენ გზას.

მეტი იარაგს, თუ ცოტა, ის ღმე-რთა იცის, მხოლოდ ერთ დროს მია-ღენ ერთ დიდ ქემბთანას წყაროს, საიდანაც გზა სამად იყოფებოდა. წყა-რის ქემბთანა ქვა რამ იყო ჩატენ-ბული. რა დააკრადნენ, შემდეგი ამოკითხეს: „სამი გზა, მარჯვენა

წამსვლილი, უფო მოეცა. შუა გზით წა-მსვლილი, ღმერთმა იცის, ან მოეცა, ან არა და მარტენი წამსვლილი-კი სულ აღარ დაბრუნდება“. ჰყავს წი-ლი და მარტენი გზა გიორგის ხელს. დასდეს პირობა, რომ რომელიც მა-ღელ დაბრუნდებოდა, იმ წყაროსთანვე გაეშა ნიშანი — ვიყვი და დაბრუნ-დი გამარჯვებულ, ან დამარცხე-ული. გამოთხოვნენ ერთმანეთს და წადიდნენ თავ-თავიანთს გზით. გიორ-გიმ ცოტა რომ გაიარა, წილ დაბრ-უნდა და სახალხო და გაკოცა, თან ბარძაყზე ხელს იგდებდა. გიორგიმ იფიქრა: უთოოდ მეშუქე ექნება ბარ-ძაყზედა. თითონ კარგი მშვილდის მსროლელი იყო. მომართა მშვილ-დი, დაღლა ისარი და დღეს შიგ-მეწვიის თავში დასაო. დღეს რა გამოიწერა მეშუქე, იამა, გამზი-არულად და სთქვა: ვინც გინდა იყო, ჩემისთანა დღე, თუ აღამიანი, ით-ხევი რაც საზღვლი გაქვს და გულის-ნების ჩემნით ეწევი. გიორგიმ ყო-ველდღე უთაბო და დღეიდან პასუხად გაიოცა, რომ ეც საკმე მე არ შემეძ-ლიან, ხოლო აქედანც ერთი ღღის სა-

სებლობა რატომ სხვა სახელმწიფო-
ებშიც არ არის დაუტოლო.

1879 წ. ლონდონის კონგრესზე
დასავლეთ-ევროპის ლიტერატორებმა
განაცხადეს, რომ ჩვენის ნაწარმოებ-
ების თარგმანს არსად არ უნდა იყოს
წიხი-ღარიული, ხოლო დაუბეჭდონ,
რომ მწერალი თავისი ნაწარმოების
თარგმნის უფლებას ჰყარავს, თუ
თონ არ ვალდებულა და ან სხვის
ვისმე არ დაუთმო გადათარგმნის უფ-
ლება. ბერძნის კონგრესებშიც ამ
უფლებას არ წლობდნენ მინაშე მწერ-
ლებს. მაგრამ საფრანგეთის მწერლებს
ესტაბლიშმენტი არა ჰქონიათ, იმით ისა
შსურთ, გადათარგმნა დაბეჭდვის სწო-
რად იქნას აღსარებული და ჩვენი
უფლება არაფრით იყოს განსაზღვრუ-
ლი.

აი ამ სანების განხილვას შეუდგა
თურქ პარიზში თავ-მთავარი მთავრე
საერთაშორისო კონგრესი ლიტერატო-
რიათა. ამ კონგრესზედ თვალსაჩინო
მო მინაწილობას იღებდნენ თურქ
მხოლოდ ბელგიელები, იტალიელები
და ისპანელები, გერმანელები, ინგ-
ლისელები და რუსები სულ არ იყვნენ
ითიყნენ. უმეტესობა ფრანგობა იყო
და ამიტომ არც საერთოვლია, რომ
ყოველივე სურვილი საფრანგეთის გა-
უმძიარ მწერლობას კონგრესმა მოი-
წონა და საპროტოკოლო იტოვა. კონგრესმა
გამოაცხადა სურვილი, რომ რომანის
დრამად გადაკეთება, ან დრამისა რო-
მანად ავტორის ნება-დაურთველი,
თინდა სულ სხვა ვინაზედ იყოს, უნ-
და ალიკაძოვს; გადათარგმნა რომ-
მელოსავე ნაწარმოებისა და გადაბეჭ-
და ერთი და იგივეა, და ამას გარა-
და, ჰისტორიკოსების შედგენილებს ნე-
და არ უნდა ჰქონდეთ ავტორის და-
უთხიანდეს სულ მცირე ნაწილებს
გადაბეჭდვისა ცილა.

კონგრესში, რაღა თქმა უნდა,
ისეთებოცა ყოფილან, რომელთაც არ
მისტიონებია ასეთი გადაწყვეტილებ-
ა. ამათი წარმომადგენელი იყო თურ-
მე ემირ ტრევიცი. იმის აზრით, ლი-
ტერატურული ნაწარმოები სხვა სა-
კუთრებად ვერ შედგებდა და ამიტომ
სახელმწიფონიც მართალი არიან,
თუ ასეთი საკუთრებად არა აქვთ მი-
წილი მწერლის ნაშრომდარი. ამის

გა: ერთს შემდგომლად კაცს მოურა-
ვად დასდგომდა. გიორგიმ ვერც ეს
აიტანა და მას პირში მიხაზა: ხე-
მწიფის შვილი იყავ, როგორ იმდრით
გაფიქრავ, ბატონობა მან გაიყვად და მო-
უფრად დადებოდა. თან გაუზარდათ
უფროსს მძებს და თან ორსავე გულ-
ში შური ღებდა. გამოსწივის სამთავ-
სახლისკენ. ერთს ღდეს კარგა ხნის
სიარულს შემდეგ სამწიფე ქალს ჩა-
მოჯდნენ, გაუშვეს ცხენები ბალახზე
და თითონაც მძვინე ნაღმად გაშლეს.
ნაღმს შემდეგ წყალი მოსწორდათ
და ქალში სიარული დაიწყეს, სადაც
ერთს ქსე მიაღწინენ. მძებმა თოკი მო-
აბეს გიორგის და ქაში ჩაქილეს. გიორ-
გი რა ჩივიდა ქაში, მიიხედ-მოიხედა და
სასხლად რამ დანახა, რომელიც თეთ-
რად მოჩანდა და ქსე ნათელსა მჭე-
და. როცა სასახლეს მიუზარდა და
კარგის შვილი, იქვე შეჩერდა: ერთი
თხუთმეტ-თექვსმეტის წლის მზეთი-
ნაკი ქალი თან ქარგას მუშაობდა და
თან მარგალიტონი ცრემლებს აფრ-
ქვევდა. როცა ხმა ვსკაც გიორგიმ და
ვინაობა გამოაკითხა, ქალმა მაშინ
აილა თავი მალდა და უთხრა:
ჯერ ილიად მიხარის და შემდეგ

მსურველ მწერლებს ის ავიწყებდათ,
თუ თუ ავტორის განუხილველი
უფლებად დაკანონდა, მაშინ იმითის
გონების ნაწარმოები სხვა სახელ-
მწიფოთათვის დაფარული იქნება,
რადგან დაობი სახელმწიფოები იმ-
დღის ლაღის ვერ გადამიანდ უსზო-
ტკენის ნაწარმოებში, რამდენსაც ავ-
ტორი მოითხოვს. ამ უფლებების წყა-
ლობათ უფრო შეძლებული ერთი
ისარებებდა და სხვები-ცო დინარე-
რებინა. ნათარგმნი თხზულებანი უფრო
გაფრთხილება და ამას გარდა, ლარი-
ბითისავე ხელ-მისაწვდენი არ იქნე-
და. დასასრულ, ნათარგმნი თხზულე-
ბანი ისეთის კარგის ღირსებისა აღარ
იქნება, რადგან ყველას არ შეეძლე-
და თარგმნა, ამას გარდა, იმ დღეს,
როცა თქვენი იდილი ცხოვრებაში
განხორციელებდა, განთქმული მწერ-
ლები ძალიან ასწვენენ თავის თხზუ-
ლებათა გადათარგმნის უფლების ფასს,
ნათარგმნი წინათა რიცხვი ძალიან შემე-
ცირდება, მილიონობით აღარ დაი-
ბეჭდება წიგნი და ღიღს ზაიალს მო-
ახვეს თავზე მთარგმნელებს, სტამ-
ბეგს, ქალაღდის ქარხნებს და ბევრი
სხვთა, რომელთაც-ცო რამეც დამოკ-
რებულენა აქვთ ბეჭდვის საქმეთან.

ამას გარდა, უზარალო გადაბეჭდე-
და გადათარგმნა წიგნისა ერთი და
იგივე არ არის, რადგან მთარგმნელი
ნათარგმნი ბევრს ადვილებს თავი-
ბურად აცეთებს, ალამაზებს, თავისი
წვლილი შეაქვს თხზულებასა. ავთი
უფლებად არჩევი რომ ყოფილიყო და კა-
ნონებელიც, საფრანგეთის ლიტე-
რატურა აგრე არ გაფრთხილებოდა
მთელდნ და აგრე არ მივიწიებოდა
ყველას ქვეყნისა...

უფრო საყურადღებო ყოფილა კონ-
გრესზედ მოხსენიებანი იმის თაობაზედ,
თუ ევროპის სხვა-და-სხვა ქვეყნებში
რა მდგომარეობაში არიან მწერლე-
ბი, განსაკუთრებით მცირე ქვეყნების
ლიტერატორებნი. ამ მოხსენებებში
სინას, რომ მაგნიტოლოური და ზნე-
ობრივი მდგომარეობა მავდნად სა-
ხარბიელი არ არის, იტალიასა, ის-
პანისას და ჰოლანდიაშიც მწერლებს
მეტად მცირე ჯილდო ეძლევიან შრო-
მის ფასად და, თუ განსაკუთრებუ-
ლის ნიჭის პატრონი არ არიან, თი-
თო რომანზე ბევრი აღიღან, ორმოცი,

ესუფენარ, რომ ჩემებრ დაძაინა, ევ-
კაცი უნდა გავუდღე ჩემის უსწავლო
პატრონი დავიხანაო. მე ხელმწი-
ფის ქალი ვარო. დღემა მომატუცა
და აი, არც-ცო მახსოვს, რამდენი დრო
გავიდა მას შემდეგ, რაც ამ დღემ
ვარ. ახ, ნეტა ერთი ნათელი დე-
ყანა ქიდედ დამახანდა და შემდეგ თუ-
ნდა სული ამოხმდესო!.. გიორგი მი-
უფრთხილდა მზეთი-უნახავს, მოჰქადა
მაჯას ხელი და უბრძანა გაყოლოდა.
ქალი რა მივიდა ქის პირას და თო-
კი დანახა ჩამოკიდებული, სტოო,
რომ ზემოთ უთყოლო ვინმე გიორგის
მეგობარი უნდა იყოსო, და უთხრა:
ჩანან ღმერთმა კიდე ბედად მაღი-
რა, რომ ნათელი უნდა ენახო,
ჯერ შენ ადი და მეც, ვიცე აღარ
მილაღატებ, მეც მამყენ, თორემ,
ვინ იცის, წითი-სილგელი უნდა: მე
რომ ავალ, შენ აღარ ამოვიყენებ-
ნო. გიორგის ცქინა მზეთი-უნახავს-
გან, რომ ის ცხლად მძებს შორის შურის
მზადად და თამაზად უბრძანა ასულიყო.
ჩანან აღარ დაღვიწოდა, უთხრა ქალ-
მა: შენ თუ აქ აღინი, მომისმინე, რომ
ამოვიღე აქედანა. ყოველ კვირა
ღდეს ამ წყაროსთან-ოი ვერბი მოღის

ან საშოკი თუმანი. ჩვენთვის ყურად-
საღება უნდა იყოს აგრეთვე მოხსენე-
და ღრ გრ, არწურისსა სომხე ლიტე-
რატორთა მდგომარეობის შესახებ.
ბნის არწურისსა. რადატორს ტულიოსს,
რომ სიკვ ვაზთე ვმპიკისა, უთქვას,
სამა მოკვ მწერლობა მდგომარეობა
ეს უკანასკნელი ათი წელიწადი თან-
დათან უცეთესდება და ზოგიერთი
მათგანი უცეცხრობას კიდევ კლო-
მის წყალობითაო. ამ ეპიოდ ტუ-
ლისში განსაკუთრებული საზოგადო-
ება არსებობს ლიტერატორებისა და
ავტოთეე ორიც კოსმინსა ხედედ-მო-
ქმელო საზოგადოება, რომელთაც აზ-
რად აქვთ ხელი მოუშარიონ სომხე
მწერლებს, მწერლობას, და საზო-
გადოელი სომხეთა განათლების საქმეს.

კაცკოსიაში გელა უცეცხვი ბერი-
ოღული გამოცემა, სომხების თავის
რომანებისა და ღრამების მწერლის
ჰაუთე, ისტორიკოსები, ბევრი აქვთ ავ-
რეთეე ნათარგმნი თხზულებანი და
უცეცხვი გადამაშობურეს კიდევ ცოტა-
ოდენი შექმნილია, ვიულო, ტურგუ-
ნევისა და სხვათა თხზულებათაგანა.

ასე ჩაუვლია დროთა ბრუნვის
უცურში მთავრე საერთაშორისო. სა-
ლიტერატურო კონგრესში, პარიზში
შეგებობს, და არაერთს კვლავს
არ დაახნეს, თქმა არ უნდა, ლიტე-
რატორის ისტორიაში. კონგრესზედ
თავმოყრილი, იმის მაგიერ, რომ
სხვა-და-სხვა ქვეყნის ლიტერატორის
მიმართულებას, იღვლებდა და ურთი-
ერთობრეს გადგენილ მთელაპარკ-
ნათ, თავისი გაუმძღობობის დაქა-
ყოფილებას გამოაღვრდინა და უზარ-
ოდად ჩაუბრუნებიათ მიულის საუკუ-
ნის საღდისაწყოლა და საქეთესო სა-
ლიტერატურო საქმეებზედ მოსალო-
პარატებელი კრება...

სინეპარული და მორწინება

ამერიკაში

წიგნები დაკანონისა

V*)
მეორეველი ქალა იმის მისთხოვებას
სიღმე, ვისაც თითონ მოანდომეს, ამ
ანსწავსა ავა თავისუფლად ქმოქმედობს
და ამიტომაც ერთგული სება გიდეგ

*) ის. კრიტიკა № 139, 140, 141 და
143.

საილადა, ერთი შვი, მთავრე თეთრი.
შენ ვეღვდეთ თეთის ერის მოახტე ტან-
ზე, რომ ამოვიყვანოს; თუ შვი მი-
გეცა ქვეშ, ისეთს ქვესწენლს ჩა-
გიყვანა, რომ ეს იმხანად ღეთის წყა-
ლობას არის. მეორე უფრო ძნელი
ის არის, ღდეს როგორ გაღურები.
იმას თავით ორი ხმალი უღდეს და
ერთ თამაში ორი ჭურვი (ქვერე)
ულდა წამლებითა. შენ, თუ ლონე
შეგწვეს, ჭურვი შესცევილ და ერთ
თმორეს ადგობს დასდე. დევი
რომ მოვა, საბრძოლველად გამოვი-
წვეს და ხმლებს ჭურვიში ამოაღდეს
მაშინ რომელიც მოვაწოდოს, იმას
ხელი მოჰქიდე და ერთის მტრს
რე დაუტევე, თორემ ვინცე ბრძო-
ლას. სხვა შენ იცი, ახლა-ცო მშვი-
დობით, როგორც ურჩია ქალმა,
რომდ იხე აუხდა გიორგის: მძებმა
თოკე მეორედ აღარ ჩამოქილდეს
დასწივის სახლებისა; საუცხოვო ვინ-
ცელითა და მზეთი-უნახავის ქალით. მა-
მა მოატყუეს—გიორგი იმისთანა გზით
წყიდა, რომ აღარ დაბრუნებდა.
დაჩინა გიორგი ღდეს სასახლეში და
ღრას მლოდა, როდის მოვა დევი,
რომ ენახათ ღმერთი რას მოამცემს.

თავის მთვრ ამოწმეულის კაცისა, ბედ-
ნივერას თავისის ოჯახისა, კრიზობა
გეგანე მეტად ამ საქმეში ის ურესობას
და ქმარეობას, რომ იქ ქალი თითონაც
თავისა შრომობა, თავისი შატონიც
თავისი-მგებელი, ე. ო. თითონვე უნ-
და გაფრთხილდეს თავის თავს. უმა-
წილობადგანვე ოვი ამისანა-გეგმან
არის, თუ-ღა-წინს ჰქვას ისინი და ამი-
ტომ არც გმინდას ჰქვს მამაკაცი წარ-
მადგენელი და არც რანინად. იქურს
ქალს ადფრთხოვანებელი წარმადგენს ვერ
გაეტყუებო, ოცნება ვერ დაიმარხოს,
ოვი ამისს ჰქვადგეს; რაც ცხოვრებისა-
ორვე სტესის გამწალებას ერთად სწა-
გდის დასვადისა შედეგში ავსებს; რე-
კლურებას, ის გველურებას, რომე-
ლად საუკრულისათვის თათმის ოვი-
გვა; რაც წინსიტყვობას წინსიტყვის
და რაც ხმლის ხმარებას სწავდა დევეს
თავს. ამ აზრდით ოვი გარდავდა სა-
რებულობს, მამაკაცის შატონსებს
სდობით კვადგას და ამისთან დაწმენ-
ბულია, რომ ჩემს აწივანსა და მოკა-
დეველად მოუდის ჩემს სიგრილესა
ბუნებურებაო. ამ აზრგანას საქმეში არა-
ვის ეტყვა, ქალა ერთადერთი გამე-
ოვი ამისანა-მგებელია, თუ შემდეგ სა-
სტომად გავს და საქმე, და ამ საწინა-
ნოდ გამწალობადგანვე მომსახვდელი.

მამაკაცის ტანსა და გებურს დაზა-
რავს ამერეველი ქალა შექვევდა და ამი-
ტომაც იმას თვადგენს ადვილად ვერავინ
აუტყვის. ამერეველი ქალი უფრო დი-
მიტიტა, ვიდრე ჩვენს გეგანას. ამის
გარდა ამერეველი ასეთის სასათისა
აღამინას; რომ მხნად გაიტყუებს ად-
ვილად ვისმე, ოვი უფრო გულ-ღე-
მიტა, თუ-ღა-წერილად, დეუდავთა შრო-
მება და გამწალობადგანვე მისოვლად
იმის შრომე-წიხიდა, რომ სიმდი-
დრე შეიძინოს და თვალსაჩინო ვატი შე-
იქნას. ამერეველი უზომო მტრე-მოკ-
ეგნეს ასევე, როგორც უსომია მოკლე-
ნი ამითის მოკლეყოლისა. ამითი მტე-
ვად იმართან ერთს მანაც იმისთანსა,
რომ მხნადგისს ადვილად და მხნად-
ბულის სიმდიდრის მუქისა იქვე არა
ქმადგეს. მიწა-მოამქნას, მისწესს, თუ
ხელასს, ეველს მუქედან დაუტეტი
სისტარო, მინსტარო, ღლხი და რეს-
პულობისა მრწინდებელი შეიქმნას. სადო-
ბრელობა სამსახურში ვერავინ გადაკო-
ბება ამერეველს წინ; ვერავინ მუქმის
სულს.

შეიღმე შეიქმნა თუ არა, უცებ დე-
დამიშე შეიძრა, შემდეგ საწარგლი და
ხმოვანი ფშინევა მოკვდა და შემოვი-
და უზარმაზარი დევი. იმხო თავის
ტრეველ და რა პასუხი ვერ მიილა, ვა-
ცოვლიდა მტერი გამოიხიბოდა. ვა-
მოვიდა გიორგი და დევემა რა ნახა,
გაიცირა და სოქვა: მიკვირს, ამისთანა
ბავშვები როგორ გამოიღან ჩემ სამბრ-
ძოლველადო. მაგრამ მანაც აი-
ლა ხმლები, ჩალობო ჭურვიში და
ერთი, რომელიც არ ვსკრიდა, გიორ-
გის მიმოვლიდა. გიორგიმ იღეს ხმალი და
ევკაცურად დაუქნა დევი, რის შემ-
დეგაც თავი გოგონასეთი წინ გაუგო-
რა. დევემა ხმლის გიორგიდ დაქნევა
სთხოვა, მაგრამ გიორგიმ უპასუხა:
დაღმემისგან ერთხელ გავეწინდებო
და ერთის მეტად არ დაუტევენ მტერს
ხმლისა. დევესაც გდარა გიორგი
და უტლად კვირა ღდეს. კრებებიც
გამოწინდნენ. ჯერ წყნარად წყალი
დალოეს და შემდეგ დაიწყეს ჭიბობა:
ამითის რქების რახარბების ხმა სრულ-
დავდა. გიორგი რამდენიც ხედავს
ლობდა თეთრს ეგრეს მოჰქცეოდა
შურეზე, იმდენი შვი უფრადებოდა
უფე ქვეშ. ბოლოს ღდეს წყაღე-

ეველსა ერთ გარდა არა ნახათ-
ეველსა და ამიტომაც უნარცესობას
ანავის კლდე, ეველსა ბედი-ბაღსა წე-
სის და უნარსად არის დამოკიდებული.
გამარჯვება ამ შემთხვევაში ამდენად
ღრამის არს სდებს თან, რამდენადღე
სასათის სიმტკიცეს და აწივანს.
ამერეველს ეს გარეშობა გრეველს ჰქვს
შეთვისებელი, გარეწიხობას ეწივადე-
ვას არ აქვებს და ამიტომ უსწე-
ველურებენ, რომ საქმოდ ზრდელი
არ არის და სასათითაც მეტად მოუ-
სხვავიაო. რასათარგმნება, ამისთანა-
მანაც არან შესისხნავნი, მაგრამ მანაც
ეს საყველე-ცო საერთოდ სასმარობა-
ნას. ურეტესობას მთაცანს დრო ქალ
ჰქვს ზრდელობასდა მოაქვს და აწი-
ვას საზოგადოებაში ასამართლოს.
ის საქმის კაცად და აკუთებს ვიდრე ამ
საქმის თაფრებულად. ამას გარდა, რა-
ცო მითითე ამითი მამაკაცს, ამერე-
ველს ჩვეულებად არა ჰქვს მდიდარის
საღდეს მუქითი კვირდელითის გაუ-
ყობობასს გეგმად, და მხედდა დამსა-
ხვლები სამავალითად მანაც ერთს სესის
სიხას; რომ იქურს ვისმე ღრამს და
ან სასოვლილად სინთვანს წყალობით
ევეს წინ წავდეს და საქმე მომარტყე-
ბინოს ან სახელმწიფო სასამართლოში
და ან საზოგადოებო ასანარსულად.

ამერეველს თუ-ღა-წერილობას, გულ-
ღეობას, შესწინობას და აგრეთვე შო-
მის სიყვარული, შატონსებს ქა-
ლის მიმართ, თათი ქალის გამი-
ცდილება; როდეს ცხოვრებისა, უცე-
ვას ეს იქურის ქალისა საყველე-ცო უს-
რუწელსა ჰქოვს უფრო შერეულად
შეტეხება, ვიდრე სიყვანს სასე. ამე-
რეველი ქალის მიზანობა და ნათესაობა
არა წინწინა იმის სათხოვბისათვის.
არა სდებდებენ ვაცინან ქალი და გ-
ცი ერთმანეთს, შესაძლებას გაუწიონ.
ამერეველთა დამოკიდებლობისათვის
შრომებისა და ნათესაობის ქორწინებაში
მარტვა მეტად მოუხსენებელი აწივდა
და, ამას გარდა, რაცო მითითე მისს
შობადობად მითი ცოლმჭირობას გა-
წივდა არ არის გაცხადებული, ამერე-
ვი მხოლოდ გამიყვანობას მხედდებენ-
დაცო. ამ შემთხვევაში, რად თქმა უნ-
და; შუამდგომელი მეტი სხვას და თათი
ქალ-გაცესა ჰქვს ეს საქმე მიიქმეველი,
თათი გამწალობა ქალმა უნდა ამითინ-
ის ახდავს ღდეს ცაცი თავის თავისანს-

ბის შემდეგ მოახტა თეთის ეგრესს,
მოკილა მატული ხელი და თვალის
დანახანება ვერც-ცო მოასწორა, ქალა-
ში განჩნდა, საიდამაც ვასწრა მამის სა-
ხლებისკენ. მიხალვოდა თუ არა ქალკაც,
მტრული, რომელიც მძებმა დისსაკუთ-
რეს—ჩვენ მოვიყვანეთო. რომელსაც,
თუმცა საყდრის გუშაობზე იჯდა მანაც
და ვამტრული ქონდა, უცებ აღუ-
ტურდა და დაიწყო ტურთუდა ყელ-
ყელთობა.

* * *
მევეს ღილად გაუკვირდა ეს აზმა-
ვი, ხოლო გიორგის მოხვლამ ყოვე-
ლისფერი ცხადდ დაანახა. ღილი მე-
ვედ სიბარლოთი ვფხვე აღარ იღდა და
სთხოვა გიორგის მძებნისთვის დალოტი
ცნატებინა. გიორგიმ მამის უკანასკნე-
ლი თხინდა შეასრულია, რის შემ-
დეგაც მამამ იმსაღლოცა თავისი სა-
მეფეო. შერთოა მზეთი-უნახავი ქალიც
და განაღდა ქორწილი. ორმოცი ღდეს
და ღმე ნაღობობა იყო; ღდობისა
ქონებისა, საკლესიო ხოლმე განჯე-
სასა... ჭირი იქა, ღონი აქა... კაი
თვინა, ქვეყანასა, შავად მოქმედსა,
გამგონილსა.

